

Το Μετόχιο του Ξηροποτάμου της Ι.Μ. Κύκκου (2ο Μέρος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Στο Αρχείο της Μονής φυλάσσεται μεγάλος αριθμός λυτών εγγράφων, που σχετίζονται με το Μετόχιο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, και βοηθούν στην ανασύνθεση της ιστορίας του. Το παλαιότερο είναι δικαιοπρακτικής φύσεως, φέρει ημερομηνία 9 Ιανουαρίου 1696, και παρέχει έμμεση μαρτυρία για την κατοχή γης από τη Μονή Κύκκου στην περιοχή του **(9)**. Πολλά άλλα ανήκουν στο αρχείο οθωμανικών εγγράφων της Μονής, φέρουν χρονολογίες από τα μέσα του 18ου μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, και μαρτυρούν τη συνεχή λειτουργία του, την παραγωγή σιτηρών σε αυτό και τη φορολογία τους **(10)**, ενώ αρκετά άλλα αναφέρονται σε ζητήματα παραχώρησης άδειας για την επισκευή των θυρών και την επιδιόρθωση των μαρμάρων του πατώματος της εκκλησίας, της στέγης και των τοίχων της αυλής **(11)**.

Παρόμοιες αναφορές εντοπίζονται επίσης και σε χειρόγραφους Κώδικες του

Αρχείου της Μονής, όπως για παράδειγμα στον Κώδικα 54, όπου καταγράφονται τα έσοδα και έξοδά του, σε χρήμα και σε γεωργικά προϊόντα, μεταξύ των ετών 1813 και 1819, καθώς και αναφορά στον διαμοιρασμό 27 καπών στους καμηλάρηδες και τους βοσκούς, που βρίσκονταν στην υπηρεσία του **(12)**, αριθμός αρκετά σημαντικός για τα οικονομικά δεδομένα της εποχής.

Ακόμη, στους Κώδικες 49 και 51, που περιέχουν καταγραφές για τις γεωργικές δραστηριότητες της Μονής, κατά τα έτη 1813 έως 1841, ο πρώτος, και 1818 έως 1881, ο δεύτερος, αναφέρεται ότι είχε στην κατοχή του 1,115 σκάλες καλλιεργήσιμης γης **(13)**, ενώ στον Κώδικα 56, που περιέχει παρόμοιες πληροφορίες μεταξύ των ετών 1844 έως 1890, σημειώνεται ότι παράγονταν σε αυτό μεγάλες ποσότητες από λάδι, βαμβάκι, λινάρι, σιτηρά και όσπρια, όπως κουκιά και λουβί. Στον ίδιο Κώδικα αναφέρεται ακόμη, ότι εκτρέφονταν σε αυτό κόττες, χήνες, γάλοι, αιγοπρόβατα και αγελάδες, που απέδιδαν σημαντικές ποσότητες γαλακτοκομικών προϊόντων και δερμάτων, καθώς και διάφορα άλλα ζώα, όπως γαϊδούρια, άλογα και βόδια, που ήταν απαραίτητα για τις γεωργικές εργασίες και το όργωμα, γεγονός που καταδεικνύει και το μέγεθος των γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων του **(14)**.

Αρκετές πληροφορίες για το Μετόχιο σώζονται επίσης σε χειρόγραφα και έγγραφα του Αρχείου της Μονής των χρόνων της Αγγλοκρατίας, καθώς και σε δημοσιεύματα του κυπριακού τύπου. Για παράδειγμα, από αντίγραφο επιστολής, ημερομηνίας 12 Μαρτίου 1879, του Ηγούμενου Κύκκου (1862-1890) Σωφρονίου προς τη βρετανική διοίκηση, που αναγράφεται στον Κώδικα 53, σημειώνεται ότι υπήρχαν σε αυτό δύο νερόμυλοι, οι οποίοι άλεθαν σιτηρά μόνο κατά τη χειμερινή περίοδο, αφού δεν υπήρχε επαρκής ποσότητα νερού για ολόχρονη χρήση τους **(15)**. . Ακόμη, σε επιστολή, ημερομηνίας 21/3 Φεβρουαρίου 1891, του Ηγούμενου Κύκκου (1890-1891) Γερασίμου προς τον διευθυντή του Κτηματολογικού Γραφείου Λευκωσίας αναφέρεται ότι είχε στην κυριότητά του 500 στρέμματα γης, που χρησιμοποιούνταν ως βοσκότοποι **(16)**. Επίσης σε αντίγραφο εγγράφου, ημερομηνίας 18 Ιανουαρίου 1897, σημειώνεται ότι διέμεναν σε αυτό πέντε Ιερομόναχοι **(17)**, που καταδεικνύει και τη σημαντική στελέχωσή του από μέλη της αδελφότητας.

Σύμφωνα με τους ισολογισμούς των οικονομικών ετών της πρώτης δεκαετίας του 1910, που δημοσιεύτηκαν στον τύπο της εποχής, τα εισοδήματα του Μετοχίου ξεπερνούσαν πολλές φορές τα αντίστοιχα της κεντρικής Μονής και υστερούσαν μόνο αυτών του Μετοχίου του Αγίου Προκοπίου. Για παράδειγμα, κατά το οικονομικό έτος 1910/1911 τα έσοδα από το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου ανέρχονταν στις 1,806 λίρες, από τον Ξηρο- πόταμο στις 1,548 και από την

κεντρική Μονή στις 1,334 **(18)**.

Η αδελφότητα της Μονής Κύκκου απέδιδε πάντοτε μεγάλη σημασία στο Μετόχιο και τη συμβολή του στην οικονομική αυτάρκεια της Μονής. Γι' αυτό και το 1912 ο τότε Ηγούμενος (1911-1937) Κλεόπας μερίμνησε για την ανοικοδόμησή του, τον εξωραϊσμό του περιβάλλοντος χώρου και τη δενδροφύτευση των παραθαλάσσιων εκτάσεων του **(19)**. Σταδιακά η καλλιεργήσιμη γη και οι βοσκότοποί του αυξήθηκαν σε σχέση με τους αντίστοιχους των χρόνων της Τουρκοκρατίας και το 1928 ανήλθαν στα 4,134 στρέμματα **(20)**. Από την απογραφή του 1931 πληροφορούμαστε ότι 2,000 σκάλες από αυτά ήταν καλλιεργήσιμες και πως στο Μετόχιο ήταν φυτευμένα 1,000 ελαιόδενδρα και υπήρχαν 59 άλογα, μουλάρια, γαϊδούρια και βόδια για τις γεωργικές εργασίες.

Στην ίδια απογραφή σημειώνεται επίσης ότι διέμενε σε αυτό σημαντικός αριθμός εργαζομένων, που ανερχόταν στους 47 άρρενες και 44 γυναίκες, προφανώς σύζυγοι και θυγατέρες των πρώτων **(21)**. Το Μετόχιο του Ξηροποτάμου ήταν άμεσα συνδεδεμένο με την παρακείμενη κοινότητα της Πεντάγειας, οι κάτοικοι της οποίας απασχολούνταν στις διάφορες εργασίες του. Οι δε μοναχοί του συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της παιδείας της και στη βελτίωση των συνθηκών ζωής των κατοίκων της, όπως το 1917, οπότε κατέβαλαν τις δαπάνες ανέγερσης του κτηρίου του δημοτικού σχολείου **(22)**, και το 1927, που ίδρυσαν Ταμειυτήριο για τη στήριξη της οικονομίας της **(23)**.

9. Στυλιανού Περδίκη, Δικαιοπρακτικά Έγγραφα Ιεράς Μονής Κύκκου 1619-1839, τ. Αχ, Λευκωσία 1998, σ 87.

10. Βλ. Ιωάννη Θεοχαρίδη, Οθωμανικά Έγγραφα 1572-1839, τ. Β, Λευκωσία 1993, σ 881, τ. Γχ, Λευκωσία 1993, σ 1237, 1267, 1291, 1293, 1587, 1625 και τ. Δχ, Λευκωσία 1993, σ 1707, 1949. Του ιδίου, Οθωμανικά Έγγραφα 1840-1912, τ. Α, Λευκωσία 1999, σ 7-9, 63, 107, 197, 215, 217, 335, 337 και τ. Β' Λευκωσία 1999, σ 761, 847-859, όπου δημοσιεύονται τα έγγραφα με ημερομηνία 13.8.1760 - 4.7.1761, 27.10.1779, 20.9.1780, 18.3.1781, 25.5.1781, 24.1.1795, 12.3.1797, 1.6.1804, 9.6.1819, 2.4.1841, 2.12.1850, 18.3.1853, 27.2.1867, 22.7.1862, 1.9.1862, 13.2.1869, 16.5.1880 και 8.8.1907.

11. Βλ. Ιωάννη Θεοχαρίδη, Οθωμανικά Έγγραφα 1572-1839, τ. Γ, ό.π., σ 1227, 1245, 1273, 1451, όπου δημοσιεύονται τα έγγραφα με ημερομηνία 29.6.1779 και 2.12.1779, 10.10.1780 και 2.6.1788.

12. Για τις αναφορές αυτές βλ. Μιχάλη Μιχαήλ, Ο Κώδικας 54 της Ιεράς Μονής Κύκκου και οι οικονομικές δραστηριότητές της (1813-1819), Λευκωσία 2001, σ 89-

90, 429.

- 13.** Μιχάλη Μιχαήλ, Το τσιφλίκι της οθωμανικής περιόδου. Μοναστηριακά τσιφλίκια στους Κώδικες 49 (1813-1841) και 51 (1818-1881) της Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία 2005, σ. 135.
- 14.** Μιχάλη Μιχαήλ, Η Ιερά Μονή Κύκκου στο οθωμανικό οικονομικό πλαίσιο με βάση τον Κώδικα 56 (1844-1890), Λευκωσία 2003, σ 85-86, 92-93, 98,102,115.
- 15.** Ιωάννη Θεοχαρίδη, Ο Κώδικας 53 της Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία 2004, σ 184.
- 16.** Μακάριου Τηλλυρίδη, Ανέκδοτος αλληλογραφία Ιεράς Μονής Κύκκου 1891-1897, Λευκωσία 1996, σ 15.
- 17.** Μακάριου Τηλλυρίδη, Ανέκδοτος αλληλογραφία, ό.π., σ. 166.
- 18.** Κωστή Κοκκινόφτα, Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1912-1920), Λευκωσία 2004, σ 126-132, όπου παρατίθενται λεπτομερή στοιχεία για τους ισολογισμούς αυτούς.
- 19.** Κωστή Κοκκινόφτα, Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1912-1920), ό.π., σ 122-123.
- 20.** Θεοχάρη Σταυρίδη, Η Ιερά Μονή Κύκκου στα Βρετανικά Αποικιακά Αρχεία 1930-1939, Λευκωσία 1999, σ 150, 182.
- 21.** Θεοχάρη Σταυρίδη, Η Ιερά Μονή Κύκκου, ό.π., σ 153154, 236-237.
- 22.** Βλ. Φωνή της Κύπρου, 7/20.10.1917 [=Κωστή Κοκκινόφτα, Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (19121920), ό.π., σ. 539].
- 23.** Βλ. Φωνή της Κύπρου, 29.1.1927 [=Κωστή Κοκκινόφτα, Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (19211930), Λευκωσία 2006, σ 404].

Πηγή: περιοδικό «Ενατενίσεις», τ.7